

JUGOSLOVENSKO
DRAMSKO
POZORIŠTE

Hajnrih fon Klajst MIHAEL KOLHAS

Prema prevodu Jovana Popovića dramatisovao Fedor Šili

Reditelj:	Boris Liješević
Dramaturzi:	Fedor Šili i Miloš Krečković
Scenograf:	Darko Nedeljković
Kostimograf:	Marina Sremac
Muzika:	Kralj Čačka
Scenski govor:	Ljiljana Mrkić Popović
Dizajn svetla:	Jovan Stankić
Dizajn zvuka:	David Srbljin

Igraju:

<i>Mihael Kolhas</i>	VOJIN ČETKOVIĆ
Herze, Konj, Građanin	MIODRAG DRAGIČEVIĆ
<i>Martin Luter, Brandenburški knez</i>	VOJISLAV BRAJOVIĆ
Kunc fon Tronka, Momak	NIKOLA RAKOČEVIĆ
Saksonski knez, Sudija	ZORAN CVIJANOVIĆ
<i>Lizbet Kolhas, Opatica Antonija fon Tronka, Proročica</i>	MILENA VASIĆ
Junker Vencel fon Tronka, Pravnik, Hajnrih fon Gojzau, Zvaničnik	ALEKSEJ BJELORLIĆ
<i>Kaštelan, Strvoder, Johan Nagelšmit</i>	MILOŠ SAMOLOV
	KRALJ ČAČKA

Inspicijent:	Olivera Milosavljević
Sufler:	Gordana Perovski
Organizatori:	Vladimir Perišić Andrija Urošević
Majstor svetla:	Bogdan Ognjenović
Majstor zvuka:	Dušan Filimonović
Asistent reditelja:	Momčilo Miljković

Premijera predstave je u sredu, 17. aprila 2024. godine u 20 časova na Velikoj sceni „Ljuba Tadić“

Iz jednog starog letopisa

Negde na obali Havela živeo je polovinom šesnaestog veka trgovac konjima po imenu Mihael Kolhas, učiteljski sin, jedan od najpravednijih a ujedno i najstrašnijih ljudi svoga doba. Ovaj neobični čovek mogao je sve do svoje tridesete godine da služi svim podanicima zemlje kao primer za ugled. U jednom selu, koje se još i sad naziva po njemu, imao je imanje, na kome je živeo u miru i bavio se trgovinom; decu što mu ih je žena rodila vaspitavao je u strahu božjem da budu radni i odani; među njegovim susedima nije bilo nijednoga koji ne bi osetio blagodeti njegove darežljivosti ili pravednosti; ukratko, svet bi morao da mu blagosilja uspomenu da nije preterao u jednoj vrlini. Ljubav prema pravdi učinila ga je razbojnikom i ubicom...

Boris Liješević

KAKO ŽIVETI...

Junak je krenuo na put i naišao na rampu. Tamo gde je nikada nije bilo. Došli su neki novi ljudi, ogradili neku parcelu, podigli rampu, naplaćuju prolaz, zaustavljaju kretanje, razmenu, trgovinu, iznuđuju mito, prisvajaju tuđe, ne poštuju ništa... Sve im se može. I niko da ih zaustavi. Sve se iznenada promenilo.

Da li pristati na to, dati im šta traže i proći pored? Jer svaki pokušaj da se ukaže na neispravnost – košta. A njih ne košta ništa i nikome ne polažu račune.

Šta da radi čovek kada ga ošine njihova bahatost, grubost, nevaspitanje, nasilje? Od koga da traži zaštitu kad su njihovi rođaci i prijatelji svuda, u svim institucijama, u svim regijama, umreženi i nedodirljivi... svaku tužbu da sakriju i ponište, svaki svoj prestup i prekršaj da opravdaju i prebace loptu u tuđe dvorište. Nikome ne odgovaraju. Zakon za njih ne postoji. Sistem ih štiti.

Kako živeti u tom sistemu koji ne štiti prava građanina već je fasada za poročnost i samovolju bogatih i moćnih.

Kako se nositi sa besom koji stvara nepravda i ozakonjeno, institucionalizovano nasilje?

Kako živeti sa nepravdom koje je sve više i koja se ispraviti ne može, koja te poništava kao ljudsko biće?

Da li je treba ispravljati i po koju cenu? I kako se uopšte boriti sa nepravdom a sam ne postati nepravedan?

Da li naš junak treba da se bori protiv toga ili da posluša glas svojih bližnjih i dobronamernih koji mu savetuju da oprostí? Ali kako oprostiti onima koji taj oproštaj ne traže? I svoju grešku ne uviđaju? Možda je baš u tome snaga i nedokučivost praštanja?

Šta je pravda? Dogovor među ljudima ili možda nešto nedodirljivo i nama neshvatljivo? I ko je zaista deli?

Čovek ili Bog? Od koga je čekati i koliko dugo? Kojoj se pravdi nadati?

Kako živeti u ovom svetu?

HAJNRIH FON KLAJST (1777-1811)

Hajnrih fon Klajst, poreklom iz stare pruske oficirske porodice, rođen je 18. oktobra 1777. godine u Frankfurtu na Odri. U jedanaestoj godini izgubio je oca, a u šesnaestoj majku. Namesto izgubljene majčine ljubavi stekao je trajnu naklonost svoje polusestre Ulrike.

Po završenom školovanju u Berlinu stupio je, u četrnaestoj godini, kao kaplar u gardijski regimentu u Potsdamu. Kada je 1797. unapređen u čin poručnika, činilo se da mu je osigurana vojna karijera. Ali već tada je Klajst teško podnosio militarističku prusku disciplinu: napustio je vojsku i doneo odluku da se okrene radu na svom obrazovanju i činovničkoj službi.

Kako nije uspevao da nađe nameštenje koje bi mu obezbedilo pristojnu zaradu, konstantno su ga pratili finansijski problemi. Za života, kao pisac nije uspeo da stekne gotovo nikakvo priznanje, a samo dve njegove drame su bile prikazane u pozorištu od kojih ni jednu nije video na sceni. Književna kritika ga je negativno ocenila, a veliki savremenik Gete ga nije voleo. Kada je u jesen 1811. godine pruski kralj Fridrih Vilhelm sklopio pakt o savezništvu s Napoleonom, za Klajsta je to bio završni udarac. Rastrzan i do krajnosti napet, očajan ne samo zbog pruske kapitulacije već i zbog teškog sukoba s porodicom, on je našao izlaz u samoubistvu. Na jednom obronku između jezera Vanze i potsdamskog drumu nađena su, 21. novembra 1811. godine, ustreljena tela Hajnriha fon Klajsta i njegove prijateljice Adolfine Henrijete Fogel.

Klajst je jedno od književnih imena čija dela obeležavaju kraj klasičarske književne epohe u Nemačkoj. Njegov život i stvaranje padaju u uzburkano doba velike istorijske prekretnice koju označavaju francuska buržoaska revolucija i sukobi s feudalnom Evropom. Nešto od toga silnog nemira prisutno je i u njegovom delu u kome je izrazio zanoše i iluzije svog vremena, ali i zahteve koji su nikli iz društvenih, političkih i ekonomskih promena.

Klajst jednim delom romantik, a drugim delom realist, ali i jedno i drugo na poseban, klajstovski način, apsolutizovao je emociju kao osnovni dramski i tragični faktor u životu, paradoks uzdigao na nivo životne filozofije, a demonsko pronašao u konfliktnoj strukturi ljudskog duha.

U njegova najbolja dela spadaju komedije poput *Razbijenog krčaga* ili *Amfitriona*, tragedije, kao što je *Pentezileja*, pripovetke (uz *Mihaela Kolhasa* pomenimo *Markizu od O.*, *Zemljotres u Čileu...*), eseje (*O marionetskom pozorištu*, *Kako pronaći siguran put do sreće...*) i pesme.

Godine 2015, Klajstovu farsu *Razbijeni krčag* Jugoslovensko dramsko pozorište je, sa velikim repertoarskim i umetničkim uspehom, u režiji Igora Vuka Torbice, postavilo na scenu Teatra "Bojan Stupica".

BORIS LIJEŠEVIĆ

Rođen je u Beogradu 1976. godine. U Budvi, gde je odrastao, završio je osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je na Odseku za srpsku književnost i jezik Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Na Akademiji umetnosti u Novom Sadu diplomirao je režiju, a danas vodi klasu glume. Trostruki je stipendista Gete instituta u Beogradu. Godine 2005. učestvovao je na skupu Forum Junger Buhenangehoeriger u okviru festivala Theatertreffen u Berlinu. Saradnik je Zagrebačkog glumačkog studija u kom se bavi Strazbergovom metodom.

U Jugoslovenskom dramskom pozorištu režirao je predstave: *Dragi tata* Milene Bogavac (2006), *Elijahova stolica* Igora Štiksa (2010), *Hotel „Slobodan promet“* Žorža Fejdoa (2016) i *Lorencačo* Alfreda de Misea (2019). Predstava *Mihael Kolhas* Hajnriha fon Klajsta njegova je peta režija u JDP-u.

Dobitnik je brojnih domaćih i regionalnih nagrada, među kojima su Sterijina nagrada, nagrade „Mira Trailović“ (Gran pri Bitef festivala), „Ljubomir Muci Draškić“, „Bojan Stupica“, „Petar Kočić“, „Ardalion“, „Iskra kulture“, „Hrabri novi svet“, „Anđelko Štimac“, „Despot Stefan Lazarević“, nagrade na festivalima u Vršcu, Aleksincu, Budvi i godišnje nagrade mnogih pozorišta.

Predstave Borisa Liješevića učestovale su na brojnim festivalima u regionu i Evropi. Predstava *Rat i mir* koju je režirao u Narodnom pozorištu u Beogradu učestvovala je na Pozorišnoj olimpijadi u Budimpešti 2023.